

Floraväkteriet i Västmanlands län – Årsrapport 2010

Einar Marklund

Bakgrund

Floraväkteriet nationellt

Det nationella floraväkteriet startades 1987 som ett projekt i Världsnaturfonden WWFs regi och i samarbete med ArtDatabanken vid SLU. Det baserades inledningsvis helt och hållet på ideella insatser, huvudsakligen inom ramen för skilda botaniska föreningars verksamhet. En begränsad budget har funnits för att ersätta föreningarna för omkostnader. Administrativt har verksamheten skötts av ArtDatabanken. Sedan 2005 har administrationen tagits över av Svenska Botaniska Föreningen (SBF) med finansiering av ArtDatabanken. SBF ansöker årligen från Naturvårdsverket om medel för drift av verksamheten. Verksamheten engagerar ett stort antal personer i botaniska föreningar och naturskyddsföreningar runt om i landet. I och med att floraväkteriet på många håll är kopplat till länsstyrelsernas regionala miljöövervakning har verksamheten också fått ökad betydelse som underlag för olika typer av statliga åtgärder.

Det nationella floraväkteriet är i första hand inriktat på nationellt hotade och sårbara arter, dvs arter i rödlistekategorierna akut hotad (CR), hotad (EN) och sårbar (VU). Andra arter har i viss utsträckning funnits med i verksamheten. Det finns heller inga formella hinder mot att regionala aspekter läggs på verksamheten, vilket innebär att andra arter som betraktas som regionalt hotade kan tas upp i verksamheten, såväl rödlistade i kategorin nära hotad (NT) som icke nationellt rödlistade.

SBF har under senare år på flera sätt utvecklat verksamheten, bl.a. genom att bygga upp en särskild databas och genom att ta fram ett stort antal informationsblad om hotade kärlväxter. Databasen har sedan lyfts över till en särskild floraväkteriapplikation i Artportalen, där all data numera ska sparas. En särskild handledning för verksamheten har också tagits fram och finns att hämta på SBF:s webbplats <http://www.sbf.c.se/>.

Floraväkteriet i länet

Övervakningen av länets flora inleddes i Länsstyrelsens regi redan i början på 1990-talet genom framtagandet av en tämligen omfattande basdokumentation inklusive fältkontroller för ett antal rödlistade och sällsynta kärlväxtarter. En särskild utredning kring behovet av övervakning av kärlväxtlokaler genomfördes inför framtagandet av det regionala miljöövervakningsprogrammet 1995. Utredningen baserades på den då gällande rödlistan och på den kunskap om floran i länet som fanns dokumenterad i Västmanlands flora (Malmgren 1982) och den kunskap som insamlats genom Länsstyrelsens inventeringar efter florans publicering. Stor vikt lades i utredningen på länets s.k. "ansvarsarter". På grund av omprioriteringar kom dock en löpande verksamhet inte igång som planerat.

Floraövervakningen återkom sedan som en aktivitet i det regionala miljöövervakningsprogram som togs fram 2002, då floraväkteriet med engagerande av lokalt verksamma personer startade i sin nuvarande form. Data har sedan löpande av Länsstyrelsen lagts in i den nationella floraväktardatabasen som sedan

lyfts över till Artportalen. Floraövervakningen/floraväkteriet återkommer även i det senaste regionala miljöövervakningsprogrammet från 2009.

Den övervakning som hittills bedrivits i länet har i princip varit inskränkt till kärlväxter. En strategi har tagits fram (Alm 2005), baserad på rödlistan 2005, och en sammanställning av verksamheten har publicerats (Lif 2007). Under 2009 fördes en diskussion med Länsstyrelsen om att lyfta över ansvaret till BFV.

Diskussionerna ledde till en överenskommelse om att BFV på försök tar över ledningen av floraväkteriet fr.o.m. 1 januari 2010. Genom att föreningen tar över verksamheten får man en ordning som liknar flertalet övriga län, där regionala föreningar i samverkan med länsstyrelserna driver floraväkteriet.

BFV:s nya roll

Uppgifterna för floraväktaransvariga i föreningen är fr.o.m. 2010 att

- Hålla kontakt med floraväktarna för att hålla igång verksamheten, ordna möten och exkursioner, värva floraväktare.
- Samla in och i Artportalens floraväkteriapplikation föra in data i den mån floraväktarna inte gör detta själva, samt att informera om Artportalen och hur den används för registrering.
- Årligen redovisa till SBF och Länsstyrelsen omfattningen av verksamheten och ev. anmärkningsvärda resultat.
- Fördela medel från SBF till föreningar alternativt enskilda personer som är aktiva i floraväkteriet i relation till aktiviteterna.
- Göra en samlad utvärdering av verksamheten 2012 och därefter vart femte år.

Ansvariga för verksamheten är tills vidare Christina Flint Celsing och Einar Marklund. Christina ska hålla kontakten med floraväktare i södra länsdelen (Västerås, Hallstahammar, Köping, Kungsör, Arboga) och Einar med floraväktare i norra länsdelen (Sala, Surahammar, Skinnskatteberg, Fagersta, Norberg). Einar har tills vidare ansvaret för att all floraväktardata matas in i Artportalen.

Floraväktarlokalerna i Artportalen

Under perioden fram t.o.m. 2009 har drygt hundralet lokaler återbesökts vid ett eller flera tillfällen, huvudsakligen lokaler för hotade (EN) eller sårbara (VU) arter enligt äldre rödlistor. Under 2010 har en ny nationell rödlista fastställts. Av bilaga 1 framgår vilka ändringar i hotkategorier som berör länet. Man kan t.ex. observera att mosippan lyfts upp en hotkategori till starkt hotad och att backsippan numera är klassad som sårbar. Den nya listan påverkar floraväkteriet, t.ex. bör ett inte obetydligt antal backsippelokaler nu besökas återkommande.

Vidare har under 2010 ett betydande antal lokaler (efter 1970) för nu rödlistade arter och i länet fridlysta arter förts över från Länsstyrelsens floraregister till Artportalens floraväkteridel. De blir därigenom potentiella floraväktarobjekt. Antalet registrerade floraväktarlokalerna har därmed stigit från drygt 100 till 610. Många av de tillkomna lokalerna utgörs av arter som är klassade som nära hotade (NT) i den nya rödlistan. Några är enbart fridlysta eller betraktas som regionalt intressanta. Vilka arter som nu är registrerade i floraväkteriet framgår av bilaga 2. Flera av arterna borde bli föremål för eftersök på de gamla lokalerna.

Möjligheterna att utvidga väkteriet till några kryptogamarter har övervägts men t.v. lagts på is.

Besökta lokaler 2010

Under 2010 har totalt 55 lokaler fått besök av 9 floraväktare och resultat redovisats i Artportalens floraväkteridel . De fördelas kommunvis enligt följande:

Arboga	0
Fagersta	4
Hallstahammar	1
Kungsör	2
Köping	3
Norberg	20
Sala	19
Skinnskatteberg	3
Surahammar	10
Västerås	0

I Norbergs, Sala och Surahammars kommuner har aktiviteten varit hög. I Arboga kommun har den aldrig kommit igång på allvar. I Västerås kommun finns förhoppningsvis en potential att återuppta och väsentligt utöka verksamheten liksom i övriga kommuner med låg eller ingen aktivitet.

De besökta lokalerna är fördelade på följande hotkategorier:

EN	16 lokaler
VU	9 lokaler
NT	17 lokaler
Övr	13 lokaler

På de flesta av de besökta lokalerna finns förekomsterna kvar. På fem av lokalerna har arterna ifråga inte kunnat återfinnas, en lokal för vardera vit kattost, höstlåsbräken, mosippa, hartmansstarr och stor låsbräken. De är angelägna att eftersöka på nytt under 2011, särskilt den sistnämnda.

Övriga aktiviteter

Under 2010 har Svenska Botaniska Föreningen haft en kurs för floraväktare i Salbohed ledd av Margareta Edqvist. Ett 20-tal personer från Mellansverige deltog, varav sex medlemmar i BFV. Besök gjordes på bl.a. mosippe- och rylllokaler i Salbohed och Sala. Metodik diskuterades och övningar i kvantifiering av förekomsterna gjordes.

Vidare har en välbesökt floraväktarträff genomförts i Norberg. 20 personer deltog och blev guidade runt i det nybildade kommunala naturreservatet Klackberg. Kunnig och entusiastisk guide var Kurt Svanberg. Reservatets särskilda botaniska sevärdhet, orkidén rödsyssla, var naturligtvis det stora dragplåstret. Till deltagarnas stora nöje upptäcktes en ny lokal med ett par plantor, varav en var mycket fint blommande. Träffen avslutades med att föreningen bjöd deltagarna på kaffe och smörgås på Klackbergsgården.

För en del av bidragen till verksamheten har 4 st GPS-mottagare inköpts till föreningen och lånats ut till floraväktare.

Inför 2011

Förhoppningen är att floraväkteriet under 2011 ska kunna utvecklas genom att fler engagerar sig. Det kan ske t.ex. genom att floraväktaransvariga informerar lokala naturskyddsföreningar om verksamheten och tipsar om lämpliga floraväktarobjekt. Registrerade floraväktarbesök innebär att föreningarna får viss

ersättning enligt schablon. Information om Artportalen är också angeläget, hur man tar ut blanketter och även hur man registrerar i floraväxteriet. Under året kommer en ny version av Artportalen med nya funktioner. Utformningen av denna är t.v. oklar.

Bilagor

1. Ändrade hotkategorier för kärlväxter i Västmanlands län
2. Arter som hittills registrerats i floraväxteriet

